

INTERNACIONALITZACIÓ. Fotografia i cartell corresponents a la missió a Lisboa, el 1921, encapçalada per Estelrich. El de Felanitx féu una conferència sobre Joan Maragall i l'iberisme.

→ Menorca estudiada per Josefina Salord: relacions personals, literàries i polítiques, per configurar grups catalanistes a les Illes. Amb una concepció de la catalanitat de la seua terra natal absolutament meridiana. "(...) que hi ha una força amagada dins Catalunya gran –qui és ca-nostra– (...) i que també nosaltres, menorquins, descendents d'aquella 'bona gent catalana', hem de contribuir a revifar-lo", es pot llegir en una de les cartes. L'exercida per Estelrich fou una ascendència que "influi decisivament a situar Menorca dins el mapa de la catalanitat", conclou Salord. "Un mallorquí que creia en una nació catalana integrada per tots els territoris que compartien la llengua de Ramon Llull", sintetitza Arnau Gonzàlez.

Per damunt de tot, tanmateix, hi ha la seua voluntat de construir un catalanisme

Figura 7. Fotografia en què es demostra, dret al centre, l'estada de Pla a Lisboa (Fundació Francesc Pujols).

Figura 8. Cartell que anunciava les conferències de Joan Estelrich i de Feliu Elias.

culte, assenyat i europeu. "Perquè el seny ordenador burgès és el 'correcte' i no pas les visions transformadores i revolucionàries esquerranes", explica Gonzàlez. La concepció del poliglòt paneuropeu que creu en la superioritat de l'alta cultura i que té una concepció idealitzada de l'Europa d'entreguerres. I una visió del que ha de ser el catalanisme que va enfonsant-se per etapes: primer, amb l'hegemonia d'Esquerra Republicana. "Jo opino: la funció de la Lliga fou d'incorporar la burgesia catalana al moviment catalanista. Aquesta burgesia, fonament cèntric del catalanisme, s'ha sentit ofesa i desvinculada (...) per l'aclapament de l'autonomia per part de l'Esquerra". L'esclat de la Guerra Civil, que sorprèn el mallorquí a l'estranger, és el colp definitiu. Un nou escenari que el fa dubtar: "No podem desitjar ni el triomf dels sublevats ni menys el del Govern, que implicaria el triomf immediat dels marxistes", escriu el 20 de juliol. Però a poc a poc, en sintonia amb Cambó, acabarà decantant-s'hi. "Els fets se'ns imposen i els fets són: que a mi, obrer de la cultura, catalanista i liberal, lluitador contra els despotismes i les intoleràncies, m'haurien assassinat si m'haguessin trobat a Barcelona", anota el 1937, abans de deixar constància que l'assassinat d'alguns dels seus amics de Girona fa inviable la seua neutralitat. Conscient que les possibilitats d'exercir la catalanitat amb el futur règim franquista seran ben esquistades.

La seua existència posterior, la resumeix Gonzàlez: "Continua treballant per la cultura, però abandona un projecte per a Catalunya perquè no té qui li doni suport. Bescantat per l'Espanya franquista, no esdevindrà un intel·lectual de primera fila". Tindrà, això sí, alguns càrrecs de representació internacional, com ara davant la UNESCO a París, quan el sorprendrà la mort a 62 anys. Però no deixarà de ser, com Ors, un cos sospitós acusat, fins i tot, de maçoneria pels falangistes.

"Un volcà amb moviment magmàtic, amb més fums que lava", com diu Andreu Manresa. Algú que, com apunta Gonzàlez, "fa temps que reclama una biografia monumental". ●

La memòria del sabor
 JOAN GARÍ
 Fotografies: Ramon Usó

LA MEMÒRIA DEL SABOR
 de JOAN GARÍ
 Fotografies de RAMON USÓ

NOVETATS 3i4
 Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
 Visita la nostra botiga virtual
 en www.tresiquatre.com